

Kvinderne i Grønland

kvindeorganiseringens betydning i den politiske debat

Pedersen, Kirsten Bransholm

Publication date:
1989

Citation for published version (APA):
Pedersen, K. B. (1989). *Kvinderne i Grønland: kvindeorganiseringens betydning i den politiske debat*. Roskilde Universitet. Forskningsrapportserien Nr. 115

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

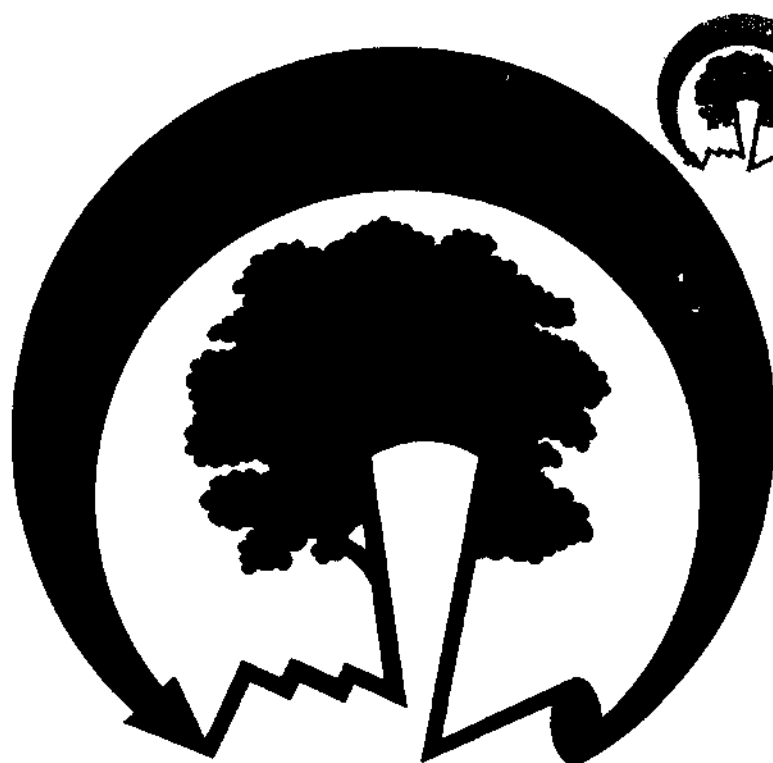
Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

KVINDERNE I GRØNLAND

– KVINDEORGANISERINGENS BETYDNING
I DEN POLITISKE DEBAT.

AF KIRSTEN BRANSHOLM PEDERSEN.

TEK SAM - FORLAGET¹⁵
Roskilde Universitetscenter
Hus 11.2 . Postbox 260
4000 Roskilde

ejendom

FORSKNINGSRAPPORTSERIEN NR. 15.

NOV. 1989.

INSTITUT FOR MILJØ, TEKNOLOGI OG SAMFUND
ROSKILDE UNIVERSITETSCENTER
TEK-SAM - FORLAGET

Kvinderne i Grønland

- kvindeorganiseringens betydning i den politiske debat

INDHOLDSFORTEGNELSE

<u>INDLEDNING</u>	s. 2
KVINDEORGANISERINGENS SAMFUNDSMÆSSIGE GENNEMSLAGSKRAFT	
- Kvindens binding til familien, - hendes styrke og svaghed	s. 3
- Kvindens inddragelse i de samfundsmæssige beslutningsprocesser	s. 9
- Den første kvindeorganisation i Grønland, "Arnat Pegatigiit"	s. 17
- Generationsskiftet i kvindeorganisationen, "Kilut"	s. 34
- Bevægelsen mod voldelig undertrykkelse af kvinder i Grønland - "Arnat Suleqatigiit"	s. 42
- Fanger- og fiskerkoneforeningen, "Aalisartut Piniartullu Nuliaasa Aappaasalu Pegatigiifiat"	s. 50
- Samarbejde kvindeorganisationerne imellem, "Arktiske kvinders stemme"	s. 55
- Opsamling- Hvordan kan man sikre en bedre udnyttelse af kvindernes viden og erfaring	s. 60
Litteraturliste	s. 66

I det følgende vil jeg behandle de politiske og organisatoriske aspekter omkring den grønlandske kvindes deltagelse i den politiske udviklingsdebat.

Jeg vil bruge to indgange til at belyse dette. Først vil jeg undersøge hvordan kvinderne formelt blev inddraget i de politiske og juridiske beslutningsprocesser ved overgangen fra fangersamfundet til industrisamfundet. Dernæst vil jeg se på, hvilke talerør kvinderne har brugt for at blive hørt i debatten, hvordan de har organiseret sig, og hvad de har organiseret sig omkring, for at komme med nogle vurderinger af, hvorvidt de gennem deres organisering har fået indflydelse på kvindernes placering på arbejdsmarkedet - og i bredere forstand på den retning samfundet har udviklet sig i.

Det er meget karakteristisk, at kvinderne i ringe grad har brugt parlamentet og de politiske partier som talerør, ligesom de kun har været repræsenteret ved enkelte kvinder i fagbevægelsens hovedbestyrelse i den 30-årige periode fagbevægelsen har eksisteret. De grønlandske kvinder har primært markeret sig gennem kvindeorganisationer, der har haft et bredt familie- og kvindepolitisk sigte.

Det vil det derfor primært blive kvindeorganisationens betydning jeg vil lægge vægt på i denne rapport.

Kvindens binding Ut familien.

-hendes åtyn&e og svaghed

- Den grønlandske kvinde er stærk.

Det er noget man hører mange gange, udtalt af både mænd og kvinder.

Når det tilsyneladende er en accepteret kendsgerning, skyldes det nok først og fremmest kvindens centrale placering i familien, hvor hun, på trods af opbrud og kultursammenstød, stadig føler hun har hovedansvaret for at holde familien sammen. Det giver et holdepunkt i tilværelsen, og en klar følelse af social værdi i en periode, hvor mange andre værdier i det grønlandske samfund smuldrer, og identitetsproblemerne vokser.

Styrken ligger også i, at de grønlandske kvinder i høj grad er med til at holde de kulturelle værdier i hævd - f.eks. gennem skind- og syarbejdet og gennem bearbejdning af de traditionelle grønlandske fødevarer.

De kollektive kvindefællesskabers mange initiativer har også betydning for det billede vi har af de grønlandske kvinder i dag. Her kan man nævne kvindeforeningernes sociale arbejde for sundheds- og familieplanlægning i 50'erne og 60'erne og helt aktuelt den efterhånden landsomfattende kvindeorganisering Arnat Suleqatigiits indsats for de voldsramte kvinder.

Med den tilsyneladende høje respekt der er for den grønlandske kvinde, bliver man slået af den modsætning der så ligger i, at hun er så godt som usynlig i politiske og fagpolitiske sammenhænge, hvor mange af de vigtigste beslutninger for samfundets udvikling tages. Det kan også undre, at kvinderne har fået tildelt de nederste jobs i arbejdshierakierne, at hun uddannelsesmæssigt er dårligere stillet end manden, og at vold mod kvinder er overgennemsnitlig stor i Grønland.

Der gives ingen enkle svar på, hvorfor man ser denne modsætning, hvor kvinderne på den ene side er højt respekterede og på den anden side tilsidesættes og nedvurderes.

For at komme frem til nogle mulige forklaringer, må man have et nøje kendskab til den grønlandske udvikling, både kulturelt og økonomisk.

- Hvordan har kompetance- og magtfordelingen været mellem mænd og kvinder i det grønlandske samfund, hvordan har de sociale påvirkninger udefra - især fra Danmark - ændret ved dette mønster og hvordan har hele det industrielle udviklingsforløb, med overgangen til pengeøkonomi og lønarbejde-afhængighed, været med til at skabe de mande- og kvindepositioner vi ser i Grønland i dag.

Er den Grønlandske kvindes styrke også hendes svaghed?

Hvis vi vender tilbage til de forhold, som gav kvinden hendes styrke, kan man spørge om netop de forhold man respekterer hende for, er med til at fastholde hende i en underordnet stilling på det samfundsmæssige, det offentlige plan.

Kvindens ansvarsfølelse overfor familien betyder, at hun må bruge mere tid på at tage sig af børnene, manden, de ældre, på at købe ind, gøre rent, vaske tøj o.s.v.

Hun høster anerkendelse for dette arbejde, men det er ikke frivilligt for hende, om hun vil ha' denne anerkendelse.

Hvis hun ikke udfører dette arbejde, kommer samfundets repressioner ind over hende. De fleste mænd føler sig stadig i deres ret til at kræve, at kvinden udfører disse opgaver, og det er i en vis

udstrækning accepteret, at manden bliver utilfreds, afvisende, ja måske voldelig, hvis kvinden ikke udfører sine "hustrupligter".

Kvindens sociale forpligtelser gør hende tilmed ofte til det, man betegner som ustabil arbejdskraft og passiv i politiske sammenhænge, mens manden opfattes som en mere stabil og udfarende kraft.

At mandens mulighed for at være udfarende netop skyldes at kvinden ofte må afstå fra at være det, nævnes sjældent.

Manden kunne ikke gå på arbejde med et sygt barn, hvis kvinden ikke blev hjemme. Manden kunne ikke gå til møder efter arbejdstid, hvis kvinden ikke blev hjemme og sørgede for børn, madlavning m.v.

Kvinden kommer således til at betale dyrt for den anerkendelse hun høster for at være sammenholdsfaktor i familien, da årsagen til anerkendelsen er medvirkende til, at hun bliver nedvurderet på arbejdsmarkedet og i politiske sammenhænge - man overlader hende sjældent indflydelsesrige posterede større politiske og økonomiske beslutninger tages af mændene.

På samme måde kan man sige, at den respekt der har været for kvindens arbejde i fangersamfundet, og som videreføres i respekten for hendes vilje til at videreføre og overlevere den gamle kultur, er positiv, men at den også kan være repressiv, fordi den deler indflydelse op i kvinde- og mandekompetenceområder. Kvinderne sylter, syr og holder familien sammen, mens manden lægger politikken for samfundets udvikling i dag og fremover. Som jeg senere vil komme ind på, har denne opfattelse af kvindens rolle bl.a. givet problemer ved oprettelse af fanger- og fiskerkoneforeningen, der, ud over at

skabe social kontakt mellem fiskerkonerne indbyrdes, også fik det formål at blande sig i fiskeripolitikken.

De grønlandske kvinders reaktions- og modstandsformer.

Det vil være en omfattende undersøgelse at komme til bunds i en belysning af alle de forhold, som har haft betydning for kvindens placering på arbejdsmarkedet og i samfundet i dag.

Helt umuligt vil det selvfølgelig være, at komme frem til en éntydig udlægning af, hvor kvindens styrke og svagheder ligger. Mine intentioner rækker da heller ikke så langt.

I denne sammenhæng vil jeg primært belyse hvordan de kvindelige reaktions- og modstandsformer har været i forhold til industrialiseringsforløbet i Grønland, og herunder fremdrage kvindernes egen opfattelse af hvilke muligheder de har haft for at præge udviklingen, og hvilke barrierer de har stødt på i deres arbejde.

Når jeg har valgt denne indgang til forståelse af de problemer kvinderne står med, er det fordi jeg har den opfattelse, at kvindernes reaktioner på udviklingen, uanset om de er stærke eller svage, afspejler hvornår der sket væsentlige skift i samfundets udvikling, - vel at mærke - skift som har haft betydning for kvinderne, og som kvinderne har fundet det væsentligt eller muligt at reagere på.

Fremstillingen vil derfor give et billede af kvinderne som aktører, et billede af kvindernes måde at tænke politisk på, og et billede på hvordan de gennem de forskellige kvindeorganisationer har

prøvet at forbedre rammerne for deres eget liv. Mit håb er at denne analyse kan bidrage til at udvikle en forståelsesramme, der afslører hindringer for og klarlægger muligheder i, de former kvinder i Grønland har valgt at organisere sig på.

*Kvindens inddragelse i de samfundsmæssige
beslutningsprocesser*

De grønlandske kvinder fik først valgret og valgbarhed i 1948.

Da de grønlandske kvinder fik mulighed for at blive hørt på det politiske plan, havde de grønlandske mænd allerede været med i det politiske styringssystem i næsten 100 år.

Udviklingen i de politiske strukturer i Grønland.¹

Grønlanderne blev første gang inddraget i de politiske beslutningsinstanser med forstanderskaberne i 1982.

Der var et forstanderskab i hver af de 12 kolonidistrikter.

Forstanderskaberne var klart domineret af danskere. Den danske præst var formand, af øvrige danskere sad lægen, kolonibestyreren og handelsassistenten i forstanderskabet. Grønlanderne valgte en distriktsforstander, som sad i formandskabet.

De grønlandere, som kunne komme på valg, var familieoverhoveder -d.v.s. mænd.

Det var de grønlandske distriktsforstanderes opgave, at sørge for orden og generelt at føre tilsyn med, hvad der foregik i distriktet. Der var også forstanderskabernes kompetenceområde, at afgøre hvem der skulle have socialhjælp fra det offentlige.

¹ Afsnittet bygger på: Jørgen Viemose: "Dansk kolonipolitik i Grønland" Samlernes Bogklub. 1976. Kvinders liv og vilkår i Grønland 4, Nyt fra Samfundsvidenskabernes KBH, 1981 samt Mona Lene Kjærgård: "Den grønlandske kvinde", stencilat, Århus Universitet, 1983.

Forstanderskaberne eksisterede til 1911, hvor de blev afløst af kommunerådene, som blev indført efter en ny administrativ inddeling af Grønland i 1908.

Der blev oprettet 62 kommuner, som hver havde et kommuneråd bestående af mindst 3 medlemmer. Disse blev valgt hver tredje år blandt de grønlandske mænd.

Kommunerne overtog forstanderskabernes opgaver og skulle desuden igangsætte oplæring i erhvervsvirksomhed og sørge for sygehjælp. Kommunerådene var også dømmende myndighed i straffesager for personer under grønlandsk ret.

De grønlandske mænd fik her tildelt en væsentlig politisk og juridisk magt, og fik skoling i at deltage i offentlig debat og planlægning bl.a. omkring uddannelse indenfor erhvervsområdet.

Både på det praktiske og det personlige plan, blev mændene rustet til at deltage mere aktivt i udviklingen end kvinderne gjorde.

Ud over kommunerådene blev der oprettet to landsråd et i nord og et i syd. Medlemmerne kom fra kommunerådene. Den danske inspektør i de to distrikter var født formand, men uden stemmeret. Landsrådene diskuterede spørgsmål, som var rejst af den danske regering eller af landsrådene selv, og stod desuden for den økonomiske fordeling af fælleskassernes midler.

I 1925 skete der igen visse administrative ændringer, så man udover kommunerådene og landsrådene oprettede sysselråd, 13 ialt.

I sysselrådene sad alle kommunerådsformænd og landsrådmedlemmer fra syssellet desuden alle tjene-

stemænd, som var ansat under dansk lov, og som opfyldte betingelserne for at være medlem af kommunerådet - altså ingen kvinder.

Syssekrådet førte tilsyn med ordensophævelse, sundhedsvæsenet og skolen. Desuden havde de opgaver inden for retsplejen.

Den mandlige dominans indenfor disse råd har uden tvivl været med til at grundfæste magtfordelingen mellem mænd og kvinder i det grønlandske samfund. Ved en syssekreretssag i 1938 lød en dommers udtalelse sådan:

"Når grønlandske ægtefæller ikke kan enes, da må husherrens ord være det afgørende. Manden siger, hvordan børnene skal opføre sig, og så må konen adlyde. Når manden slår sin kone for børnenes skyld, må hun ikke lade det gå ud over stedbørnene".²

En dansk kønsrolleopfattelse, der tilsyneladende har harmoneret med de grønlandske mænds ønske om magtfordeling i hjemmet, blev således lovfæstet i Grønland.

Kvindernes inddragelse i de politiske organer.

De grønlandske kvinder havde ikke på noget tidspunkt, offentligt protesteret over deres manglende indflydelse på det politiske plan. Kvinden var opdraget til at respektere mandens autoritet, og det ville sandsynligvist være uvant for dem at trænge sig frem og kræve at blive hørt.

² Guldborg Chemnitz: "Kvinderne og valgretten". s. 266.

Det blev da også mændene - de grønlandske mænd, der stillede forslaget om, at kvinderne skulle inddrages i de beslutningstagende politiske instanser.

Forslagsstilleren Nikolai Rosing³ argumenterede for forslaget på følgende måde:⁴

"Til dato har vore kvinder ikke haft lejlighed til at udtale sig angående politiske spørgsmål. Det synes derfor, som om vor udvikling som en særskilt nation er ved at blive ensidig. Vore kvinder har til dato udrettet en ikke ringere del af det daglige arbejde end mændene. Der er ikke tvivl om, at de fleste af vore kvinder har bedre forstand og erfaring til grundlag end unge mænd, der for første gang skal deltage i valg, hvorfor jeg mener tidspunktet er kommet til at give dem lejlighed dertil, både ved at give dem valgret og valgbarhed."

Rosing fremførte endvidere, at han ikke mente, at man skulle vente på, at kvinderne selv stillede kravet, da de ikke var vant til at have et ord med vedrørende landets styrelse.

Af flere blev kvindernes store indsats m.h.t. børneopdragelse fremhævet som et argument for, at kvinderne udrettede en meget vigtig opgave, og derfor burdes høres, når der blev taget vigtige beslutninger for landet. Det blev ligeledes fremført, at de grønlandske råds arbejde i stor udstrækning lå indenfor felter, der havde tilknytning til

³ Nikolai Rosing, Kangatsiaq.

⁴ Dette og følgende citater er hentet fra "Landsrådsforhandlinger 1938 - 47. Punkt 23 på dagsordenen, 1945.

kvindernes område.

Der var dog ikke enighed blandt mændene om forslaget.

Flere mente, at kvinderne skulle have valgret, men ikke være valgbare, der blev fremført argumenter som:

"Der findes naturligvis velegnede og forstandige kvinder, men hovedparten er ikke nået så langt endnu, at de er modne dertil ..."

"Mødrenes opdragende evne er en kvindelig egenskab, som ikke behøver at betyde politisk forståelse..."

"Kommune og andre rådsmedlemmer viser sig ofte lidet i stand til at håndhæve de gældende bestemmelser. Hvordan ville det da ikke blive, hvis man tog kvinderne med ..."

Ved afstemningen blev forslaget om kvinders valgbarhed nedstemt, mens landsrådet anbefalede, at kvinderne fik valgret til de grønlandske råd.

Året efter blev debatten atter rejst, og der var her mange der talte for at give kvinderne større indflydelse.⁵

Der blev bl.a. fremført, at kvinderderne betalte en part af deres indtægter til landskassen, og at det ville være forkert at fremføre, at den fremgang, som skete i landet alene skyldtes mændene.

Der var dog også et medlem, der var bange for at det ville gå ud over kvindernes indsats i hjemmet:

⁵ Landsrådsforhandlinger 1938 - 47, Punkt 1 på dagsordenen 1946.

"Der er mange kvinder, der har bedre egenskaber end mændene. Men der er betæneligheder ved forslaget. De kvinder der ved noget, bliver gift og bliver dygtige husmødre.

Hvis en kvinde bliver valgt til kommunalrådsmedlem i en kommune, som ligger spredt, vil det være vanskeligt med rejselejlighed til mødestedet. Selv om en kvinde står på højde med manden åndeligt set, kan hun dog ikke påtage sig det samme som en mand".

Dette år var der ingen der stemte imod forslaget, og i 1948 blev der ved kongelig anordning indført valgret og valgbarhed for kvinder i Grønland.

At de grønlandske mænd positivt ønskede at lukke kvinderne ind i magtens stuer, må absolut opfattes som noget positivt, da det viser, at de grønlandske mænd var opmærksomme på, at kvinderne, på visse af livets områder, havde viden og kvalifikationer, som de selv manglede.

Det er også positivt, at flere landsrådsmedlemmer fremhævede, at der netop var brug for de egenskaber kvinderne havde høstet gennem omsorgsarbejdet i hjemmet, da det vidner om, at mændene har anset det for væsentligt at inddrage erfaringer, der knytter sig til de sociale omgangsformer, i planlægningen af det grønlandske samfunds udvikling.

Samtidig kan det dog ses som en svaghed, at kvinderne ikke selv kæmpede for deres rettigheder, som man har set mange andre steder i verden, da en sådan kamp i sig rummer en bevidstgørelsesproces og en styrkelse af troen på egen formåen i dette tilfælde på det politiske plan.

Den overvejelse har Guldborg Chemnitz også gjort sig i "Kvinderne og valgretten" op.cit s.265 og konkludere, at kvinderne ikke undgik kampen for

medbestemmelse, men det blev en anden kamp - kampen for at leve op til de krav der fulgte med valgretten. Og i forhold til en kamp for det rimelige krav om valgret til kvinder, der er en udadvendt aktivitet, blev kampen for at leve op til det nye, en proces, hvor kvinderne følte de skulle yde noget og lære noget. Kvinderne stillede mange krav til sig selv, om at være på højde med mændene, en proces, hvor det er vanskeligt, at holde fast i selvtilliden.

Den første kvindeorganisation i Grønland.

Arnat Peqatigiit

Det år kvinderne fik valgret , blev den første kvindeforening stiftet. Kvinderne dannede foreningen for at dygtiggøre sig til at deltage i det politiske arbejde.⁶

Guldborg Chemnitz, der har været formand for sammenslutningen i 11 år fortæller, at tanken om at danne en kvindeforening var af ældre dato.

I 30'erne havde der været en begyndende snak indenfor familierne, og kvinderne imellem, om at kvinderne ikke rigtig var med i udviklingen. Man uddannede de unge mænd, men ikke kvinderne. Kvinderne havde kun valget mellem at blive jordemødre eller husmødre. Før de blev husmødre, kunne de blive kiffakker (pige i huset hos danskere).

I 1933 blev den første kvindeefterskole oprettet i Aasiaat,⁷ og under inspiration fra de danske husmoderforeninger, begyndte de grønlandske kvinder at tale om, at man burde danne en forening, så kvinderne kunne udvikle sig på lige fod med mændene.

Så kom krigen, og kontakten til Danmark blev brudt. Diskussionerne om at danne en kvindeforening gik i stå, men diskussionerne om at kvinderne burde være mere med fortsatte, også mand og kvinde imellem.

⁶ Afsnittet om AP bygger primært på interviews med Guldborg Chemnitz, der i mange år har været formand for AP, og Gudrun Chemnitz der er konsulent i kvindeforeningernes sammenslutning.

⁷ Inge Kleivan: "Glimt af kvindens rolle i Grønland gennem tiderne", i TIDSSKRIFTET "GRØNLAND" temanummer om kvindeforhold. 1975.

Da kvinderne fik valgret blev ideen om kvindeforeningen ført ud i livet.

Oktober 1948 blev den første forening dannet i Nuuk med Katherine Chemnitz som formand. Hurtigt derefter blev der dannet foreninger rundt om på kysten.

I 1960 sluttede kvindeforeningerne sig sammen i Arnat Peqategiit (AP) - kvindernes sammenslutning. Samme år blev de optaget i Danske Kvinders Nationalråd, og Dansk Kvindesamfund nedsatte et særligt grønlandsudvalg.

Foreningens sigte.

Bevægelsen var ikke på nogen måde en frigørelses- eller protestbevægelse mod den udvikling, som var igang.

Mange kvinder så optimistisk på den nye udvikling, og ønskede et forum, hvor de kunne dygtiggøre sig, så de bedre kunne være med. Foreningens formål var i første omgang rettet mod at dygtiggøre kvinden i hendes ændrede husmoderrolle, senere blev det sociale sigte mere fremherskende.

"Foreningens formål er, ved regelmæssige mødeaftener med oplysende foredrag, diskussioner og demonstrationer, at samle Godthåbs kvinder til gensidig hjælp og dygtiggørelse i huslige anliggender".⁸

⁸ Kvinders liv og vilkår i Grønland 1. Nyt fra samfundsvidenskaberne KBH 1981. s. 174.

Arnat pegategiits socialisering af de grønlandske kvinder til den ny udvikling og lønarbejdet.

De første år kørte kvindeforeningen en temarække over emnet "Sådan var det før - men sådan bliver det".

Der blev holdt et månedligt foredrag, hvor kvinderne inviterede politikere og embedsmænd til at fortælle om de nye initiativer, som var igang.

Temarækken blev i 50-51 fulgt op af en foredragsrække "Sådan var det før, - men sådan er det blevet". Det var ikke specielt kvindespecifikke ting, der blev taget op, men samfundsforhold i bredere forstand.

Ud over det politisk betonede oplysningsarbejde påtog kvindeforeningen sig også den opgave, at socialisere kvinderne til den nye udvikling. Nedbrydning af det traditionelle erhvervs- og familiemønster betød, at de grønlandske kvinder pludselig skulle til at lære at lave mad og passe børn - færdigheder som alle kvinder selvfølgelig havde lært, og tidligere udført på fuld tilfredsstillende måde - nu skulle de imidlertid udføres på helt nye måder.

Der blev arrangeret madlavningskurser, hvor kvinderne lærte at "strække" maden med kartofler og bruge de grønlandske produkter på nye måder.⁹

⁹ I 1955 nedsatte statsministeriet "Ernæringsrådet for Grønland", som udarbejdede en ny stor kogebog: "Kogebog for Grønland" af husholdningslæreinde Caia Hansen, KGH 1963. Kogebogen introducerer de grønlandske kvinder til madlavning med fisk og importerede industriprodukter udover fangst dyr.

Der blev også arrangeret rengøringskurser. Hjemmene var blevet udstyret med møbler og gulvtæpper, noget man ikke tidligere havde brugt, så kvinderne skulle nu lære at leve op til den danske rengøringsstandard, og af sundhedsmæssige grunde skulle hygiejnestandarden højnes.

Barnepleje var et andet område, hvor kvinderforeningerne gjorde et stort stykke hjælpe- og oplysningsarbejde.

I begyndelsen af 50'erne var tuberkulose et stort problem, og børn blev ofte smittet fordi de sov i fællessengen.

Kvindeforeningernes hjælpeprogram bestod bl.a. i at få fremstillet de såkaldte "Margrethe senge", - senge med udstyr samt tøj, som familier med småbørn kunne låne for at begrænse smittefaren.

Det var i det hele taget blevet et "problem" for kvinderne at passe deres børn. At give dem ernæringsmæssig rigtig mad, med det store udbud af nye madprodukter. At klæde børnene på var også blevet et problem.

Kvinderne havde tidligere syet tøj til børnene af skindmaterialer, men de kendte ikke til at sy tøj af stof og bruge mønstre.

Et helt år holdt kvindeforeningen i Nuuk kurser i syning af børnetøj, og der blev arrangeret demonstrationer med sygeplejesker, jordemødre og ernæringslærerinder over hele kysten.

Op gennem 60'erne tog kvindeforeningerne et bredt spekter af emner op: sygepleje, tandpleje, pengeadministration, opsparing, boligindretning, børnebegrensning m.v.

I bygderne påtog kvindeforeningerne sig også opgaver som at passe børn og hus for kvinder, som var på sygehusophold i byerne. Denne opgave var ret omfattende på grund af tuberkulosens store udbredelse.

Opgaven i de nævnte aktiviteter lå tydeligvis i at socialisere den enkelte kvinde til de nye husmoderfunktioner, en opgave, som fra det offentliges side var blevet helt forsømt under den hastige udvikling. Man havde aktivt satset på at få familierne til byen, og kvinderne ud på arbejdsmarkedet, uden at tænke på hvordan kvinderne skulle kunne klare de nye sociale og huslige opgaver hun blev pålagt, samtidig med at hun påbegyndte en lønarbejdertilværelse.

Kvindeforeningens rolle i bolig- og familieplanlægning.

I 60'erne gik kvindeforeningen også ind i løsning af samfundsmæssige problemer, som ikke vedrørte den enkelte kvindes arbejde i hjemmet, men rettede sig mod den sociale organisering i bredere forstand. F.eks. boligbyggeri og abortlovgivning.

Centraliseringspolitikken havde skabt et stort boligproblem i byerne. Opførelse af "boligstøttehuse" som var småhuse i træ, dækkede langt fra boligbehovet, og problemet søgtes derfor løst, ved at opføre nyt blokbyggeri i beton.

Kvinder fra den grønlandske kvindeforening havde i 1964 deltaget i Dansk Kvindesamfunds kurser om boligbyggeri, hvor de havde hørt om udviklingsplanen for det grønlandske boligbyggeri, og var i tvivl om, hvorvidt boligerne ville kunne opfylde familier-

nes behov.

Kvindeforeningerne gjorde derfor i nogle år boligindretning til et vigtigt arbejdsområde.

Kvinderne følte det ikke let at tage emnet op og sige "det her er godt eller skidt", for de havde jo aldrig prøvet at bo i den slags boliger. Der blev derfor afholdt mange kurser og seminarer, hvor man drøftede kvindernes ønsker til de nye boliger, og det blev klart, at boligerne slet ikke opfyldte de krav man måtte stille til en grønlandsk bolig.

Der var f.eks. ikke opbevaringsplads til tøj og redskaber, og der var ikke rum til bearbejdning af fangstprodukter.

I 1967 tog kvindeforeningen derfor initiativ til afholdelse af et boligseminar, som blev afholdt sammen med MfG, GTO og Byggecentrum.¹⁰

Dette seminar blev fulgt op af et boligkursus i forbindelse med kvindeforeningens landsmøde og af endnu et boligseminar i 1970.

Som et konkret resultat af disse boligkonferencer, blev der lavet visse ændringer i boligindretningen, bl.a. blev der indrettet flænsrum i mange af blokkene, og lejlighedsindretningen blev ændret lidt, bl.a. i den senere stærkt kritiserede blok P i Nuuk.

Dog mener Gudrun Chemnitz, som var en af initiativtagerne til boligkonferencerne, ikke, at kvindernes forslag til boligindretning i tilstrækkelig grad kom til at indgå i den efterfølgende planlægning.

¹⁰ Eva Rude: "De grønlandske kvindeforeningers boliginitiativ" i Tidsskriftet "Grønland" 1975 op. cit.

Abortspørgsmålet.

Abortlovgivningen, som var et af de centrale emner kvindeforeningen tog op sidst i 60'erne, havde i en periode ligget til behandling i et udvalg, nedsat af landsrådet. I dette udvalg var der kun mænd, og arbejdet lå faktisk helt stille, samtidig med, at problemet omkring uønskede svangerskaber voksede for de grønlandske kvinder.

Landsrådet sendte så emnet om abortlovgivning til høring i kvindeforeningen, og foreningen besluttede at tage emnet op til en grundigere belysning og debat.

Man arbejdede længe med spørgsmålet. Der blev arrangeret kurser og debatter om abort og familieplanlægning i mange byer, og repræsentanter fra kvindeforeningen tog til Danmark, for at hente oplysninger hos fagkyndige og i Dansk Kvindesamfund.

Den grønlandske kvindeforening besluttede at gå ind for lov om fri abort, og landsrådet fulgte kvindeforeningernes indstilling og vedtog loven i 1973.

Kvindeforeningerne følte det dog uansvarligt blot at give adgang til fri abort uden samtidig at oplyse om børnebegrænsningsmuligheder. Foreningen kørte derfor kampagne om dette sideløbende med abortdebatten. Resultatet kan bl.a. ses i fødselsstatistikken der viser, et fald på 25% i løbet af de første 3 år efter kampagnens start.¹¹

Landsrådet sendte i 60'erne flere spørgsmål til udtalelse i AP, f.eks. hjemmehjælper- og socialmed-

¹¹ Grønlandsrådsdokument 2/1970 familieplanlægning og fødselstallet i Grønland.

hjelperordningerne, som kvindeforeningen udarbejdede forslag til, og som landsrådet fulgte.

Tilslutningen til kvindeforeningen.

Lige fra starten og frem til begyndelsen af 70'erne, var der stor tilslutning til AP's arbejde.

I Nuuk var det ikke ualmindeligt, at der kom op til 90 kvinder til møderne.

Årsagerne til den store tilslutning skal nok søges både i de emner der blev taget op, og i de sociale og fysiske rammer møderne foregik under.

Oplysningsarbejdet tog helt klart udgangspunkt i de konkrete problemer kvinderne stod med i dagligdagen for at få familien til at fungere under de nye livsbetingelser.

Det var et problem for dem, at børnene var mere syge, at pengene ikke slog til, og desuden ville de gerne være med i den nye udvikling. At være som danskerne, var meget attraktivt. Hjemmene skulle være som de danske, madlavningen og helst sproget også - og alle disse ting blev taget op af AP.

Samtidig var det sociale samvær en væsentlig del af møderne. Kvinderne fik faglige oplysninger, men de kom også ud af de små lejligheder, mødte hinanden, drak kaffe, syede, strikkede og diskuterede hverdagsproblemer.

Dette kvindefællesskab, som for de fleste havde været et naturligt led i hverdagen i bygdesamfundene, var i høj grad blevet ødelagt da familierne flyttede til byerne, hvor kvinderne blev mere isolerede med de nye boligformer.

Derudover tog kvindeforeningen det alvorligt, at kvinderne ofte er mødre, og hovedansvarlige for børnepasningen.

Arrangementerne lå oftest om eftermiddagen, og mens kvinderne deltog i møder og kurser, organiserede AP børnepasning med underholdning for børnene, så kvinderne ikke kom i konflikt med sig selv om hvorvidt, de skulle passe deres børn eller gå til møder i kvindeforeningen.

At AP modsvarede kvindernes behov for en organisering i denne periode, kan også ses af den hast hvormed lokalafdelingerne skød op, og i det stigende medlemstal.

I 1965 var der allerede 31 afdelinger med 753 medlemmer, 1966 42 afdelinger med 1219 medlemmer.

AP og det parlamentariske arbejde.

AP blev bl.a. stiftet for at styrke kvinderne til at gå ind i det parlamentariske arbejde og ved det første valg, hvor kvinderne kunne stille op, opstillede kvindeforeningen en kandidat til kommunervalget i Nuuk. Det var Guldborg Chemnitz, - og hun blev valgt.

Antallet af kvinder i kommunalbestyrelserne landet over steg frem til 1975, hvor der ialt var 24 kvinder i kommunalbestyrelserne - i de fleste større byer var der mindst et kvindeligt medlem.¹²

¹² De grønlandske kvindeforeningers sammenlutning: "Kvinder og Politik", oplæg til landstingsvalget i 1983. I "kvindeliv og vilkår 1" angives tallet at være 20.

AP støttede også kvinder der stillede op til landsrådsvalgene. Den første kvinde, Elisabeth Johansen,¹³ blev valgt ind i 1959, og sad i landsrådet frem til 1975.

I denne periode var hun den eneste kvinde i landsrådet, og i 1975 da hun trådte ud, bestod landsrådene igen kun af mænd.

Først i 1981 kom der atter en kvinde ind, det var Agnete Nielsen. Hun blev ikke valgt, men kom ind som suppleant for et afgående medlem.

Det kvindeforeningen gik til valg på de første år, var især på spørgsmål omkring familie og børnområder, som kvinder til dagligt beskæftiger sig naturligt med.

Senere blev programmet udvidet til at omfatte boligpolitik, uddannelse og sundhedspolitik.

AP støttede de valgte kvinder ved at invitere dem til møder 3-4 gange om året, for at diskutere hvordan det gik med arbejdet, og ved at kandidaterne og AP i fællesskab udarbejdede valgprogrammer. Det parlamentariske arbejde var en naturlig og integreret del af kvindeforeningens aktiviteter.

Med etablering af politiske partier¹⁴ forsvandt kvindeforeningernes funktion som koordinator og platform for de kvindelige kandidater.

AP ønskede ikke at placere sig et bestemt sted i det politiske spekter, og definerede sig som

¹³ Elisabeth Johansen var dog ikke opstillet som AP repræsentant.

¹⁴ Siumut blev dannet som bevægelse i 1975 og partistiftet i 1977. Inuit Ataqatigiit blev dannet som bevægelse i 1976.

Attassut blev stiftet i 1978.

Kilde: "Fanget under en isflage", RUC, samf. 1978.

tværpolitisk institution. Dette betød, at foreningen ikke længere kunne gå ind og støtte den enkelte kvinde, da hun jo repræsenterede et bestemt parti. Støtte til kvinder fra bestemte partier ville, ifølge Guldborg Chemnitz' mening, ha' skabt splittelse blandt foreningens medlemmer, da kvinder har lige så forskellige politiske opfattelser som mænd.

Emner der kunne være partipolitisk uenighed omkring, blev derfor ikke diskuteret i foreningen.

De publikationer AP udsendte ved valgene i 1979 og 1983, blev derfor brede påpegninger om, at kvindernes kår, uddannelsesmæssigt, erhvervsmæssigt, socialt m.v. burde forbedres, og at det var vigtigt at få kvinder ind i landstinget.¹⁵

Antallet af kvindelige medlemmer i kommunalbestyrelser og i landstinget faldt ved de første valg efter partidannelserne.

I 1979 blev der valgt 16 kvinder ind i kommunalbestyrelserne, og der kom ingen ind i landstinget. Ved landstingsvalget i 1983 blev der valgt 2 kvinder ind ud af 27 medlemmer, Henriette Rasmussen fra IA og Emilie Lennert fra Attassut. Ved kommunevalget i 1985 blev der indvalgt 22 kvinder.¹⁶

AP's rolle som samlende faktor i forhold til kvindernes parlamentariske arbejde, må idag siges at være minimal. Som jeg senere vil vende tilbage til, opstod der et tomrum, da den debat, der havde

¹⁵ Landsting og Hjemmestyre, Arnat Peqatigiit 1979.
Kvinder og Politik. Arnat Peqatigiit, 1983.

¹⁶ Hjemmestyrets informationstjeneste, Pilersuiffik 1985.

fundet sted i AP, ikke blev afløst af nye kvinder for i de politiske partier, - først i dag er der ved at være spirer til en ny tværpolitisk kvindeorganisering.

Generationsskiftet i kvindeorganiseringen.

Tilgangen til AP stagnerede i begyndelsen af 70'erne - især de unge meldte sig ikke længere.

Mens det tidligere havde været en vigtig opgave at socialisere de unge kvinder til husmoderrollen, blev foreningen nu en gruppe, som i overvejende grad bestod af midaldrende kvinder, hvoraf mange havde været med i pionerarbejdet omkring foreningens opstart.

Arbejdet lå i mere faste rammer, og disse rammer tiltrak ikke de unge kvinder.

AP indså selv, at der var tale om en begyndende professionalisering i foreningen, og prøvede at rette op på dette ved at danne ungdomsafdelinger. Ungdomsafdelingerne fik imidlertid kun ringe tilslutning, og tanken om at køre en ungdomsafdeling blev derfor opgivet igen.

Den svigtende interesse for foreningens arbejde skal bl.a. ses i sammenhæng med protesten, der var ved at opstå, især blandt de grønlandske uddannelsessøgende, mod den danificeringsproces, som var godt på vej til at fjerne grundlaget for den grønlandske kultur og identitet.

AP havde ikke meget at byde de unge kvinder, som var med i denne protestbevægelse.

I deres øjne var AP reaktionær, og for påvirket af Dansk Kvindesamfund og Dansk Husmoderforening.

I og med at de politiske diskussioner var gledet i baggrunden i AP's arbejde, var dét der stod tilbage især foreningens kamp for at bevare og videregive de gamle håndarbejdsstraditioner.

Et af AP's store resultater i 70'erne var oprettelse af en kvindehøjskole i Sisimiut. AP havde argumenteret kraftigt for vigtigheden af denne skole, hvor kvinder kunne lære de traditionelle færdigheder omkring skind- og syarbejde. AP stod også for indsamling af penge til skolen. Landsrådet bidrog økonomisk til skolens oprettelse, men man må sige, at det var AP's fortjeneste, at skolen, der blev taget i brug i 1977, blev oprette.

Politikformuleringen og samfundets udvikling overlod man til de politiske partier, og accepterede, at kvindeforeningen skulle arbejde indenfor de eksisterende samfundsmæssige rammer. I 70'erne ville det sige, at man accepterede den danske stats politik og en fortsættelse af danificeringsprocessen.

Kvindeforeningerne fik heller ikke længere den opbakning fra landsrådet, som de tidligere havde fået. Deres økonomiske midler blev beskåret, og landsrådet hørte sjældent kvindeforeningen i vigtige sager.

De unge mænd i grønlandsk politik havde nemlig den samme opfattelse af AP, som de unge kvinder. De fandt AP bagstræberisk i forhold til de nationalistiske, og delvist socialistiske, ideer de ønskede gennemført i Grønland.

To eksempler kan illustrere, hvordan AP gradvist mistede den indflydelse, de tidligere havde haft på visse områder i den grønlandske udvikling.

Det drejer sig først om boligplanlægningen. Som tidligere nævnt havde AP været meget aktivt i diskussionen om boligplanlægning og boligindtægter, og havde skabt kontakt mellem planlæggere og forbrugere.

Senere blev AP helt udelukket fra at deltage i dette arbejde.

Gudrun Chemnitz fortæller, at hun efter en boligkonference i Danmark, hvor hun var inviteret som paneldeltager sammen med det grønlandske folketingsmedlem og et medlem fra landsrådet, fik megen kritik for sine udtalelser, da landsrådsmedlemmet ikke mente hun burde udtale sig i sådanne sager, når hun ikke var folkevalgt.

Den økonomiske støtte AP tidligere havde ræet til afholdelse af boligkurser stoppede, og ved afholdelse af Hjemmestyrets boligkonference i 1981, måtte AP kæmpe for blot at få eet medlem med.

Ud over AP's repræsentant deltog der kun een anden kvinde i konferencen, så man må sige, at den rolle kvinderne tidligere havde haft i boligplanlægningen nu var udspillet.

Det andet eksempel drejer sig om kvindernes indflydelse på udformningen af hjemmestyreordningen.

I 1975 blev der nedsat en komité, som skulle forberede indførelsen af hjemmestyre i Grønland. I denne komité sad der repræsentanter for de danske partier samt for de grønlandske partier, Siumut, Attassut og Inuit Ataqatigiit. Da der ikke på dette tidspunkt var indvalgt kvinder i det grønlandske landsråd, var der ingen grønlandske kvinder med i kommissionen.

Dette fandt de grønlandske kvinder meget forkert, og Guldborg Chemnitz rettede, som medlem af ligestillingsrådet og AP's bestyrelse, en henvendelse

til formanden for kommissionen, Isi Foighel, hvor hun med følgende ordlyd argumenterede for, at de grønlandske kvinder skulle have 3 kvinder med som observatører:¹⁷

"Når vi foreslår disse kvinder, skyldes det for det første, at de tre til sammen gennem deres kendskab til samfundet heroppe kan dække væsentlige sider i samfundet. F.eks. kvindelige arbejderes (Agnete er aktivt medlem af GAS i Narssaqs lokalafdeling), fangerkonernes (Pauline er selv fangerkone og bor i fangerdistrikt), fiskerkonernes (Emilie kender meget til fiskerkonernes forhold), og fåreholderkonernes (Agnete har meget kendskab for fåreholderkonernes forhold) forhold og vanskeligheder er de i stand til at tale med om og det er vanskeligheder, som uadskilleligt er knyttet til og hører sammen med familiernes, ja hele samfundets vanskeligheder eller forhold om man vil. Tager vi f.eks. uddannelsesområdet er det idag åbenbart, at piger og kvinder uddannelsesmæssigt og dygtiggørelsesmæssigt sakker bagud for mændene, fordi man bl.a. erhvervsmæssigt udelukkende satser på det man i dag stadigvæk kalder mandefag".

og videre

"Kvindernes cirkler - hvor lige de end måtte blive med mændene - er anderledes end mændene i kraft af, at de er mere knyttede til familien og hjemmet i det daglige liv. (Betragtningen skal ikke tages som "Bedre-eller-ringere" betragtning, men som en kendsgerning). Derfor mener vi, at alle de for samfundet vigtige opgaver bør udføres af mænd og kvinder for at formindske fejltagelserne".

¹⁷ Grønlandsrådsdokument 45/77, KBH 1977.

Isi Foighel svarede, at det var umuligt at give kvinderne denne observatørpost, da de grønlandske medlemmer skulle være forlkevalgte fra landsrådet.¹⁸

Denne udelukkelse af kvinder fra vigtige samfundsmæssige beslutningsprocesser har helt op til i dag betydet, at ikke blot AP, men de grønlandske kvinder har været så godt som udelukket fra at få deres synspunkter frem i de besluttende organer.

¹⁸ Grønlandsrådsdokument 54/77 KBH 1977.

Generationskiftet i kvindesorganiseringen.

Kilut

Elise Lyng og Juliane Johansen.

to unge kvinder, der er med i alternativ kvindeforening i Sisimiut

Vi ønsker ligestilling

Fra midten af 70'erne og frem til i dag, er der dannet flere nye kvindeorganiseringer i Grønland. KILUT var den første.

KILUT startede som en basisgruppe i Sisimiut i 1976 og gik, som en af de første opgaver, igang med at lave et kvindeblad "KILUT".

Indholdet i de første numre af "KILUT" viser klart hvor hovedforskellen lå til AP.

Bladet tog alle de emner op, som havde betydning for kvindens stilling i samfundet: familiemønsteret, den voldelige undertrykkelse, skilsmisse, tvangs-abort, kønsdiskriminering i uddannelsessystemet på arbejdsmarkedet og i det politiske system.

De yngre kvinders verden var på næsten alle områder totalt ændret i forhold til deres mødres generation. Kravene til dem var anderledes, både i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og i den politiske debat. Deres egne forventninger til at være lige-stillede med mændene, havde også ændret sig. Det var ikke i rollen som dygtige husmødre, de ville skabe sig en identitet.

Mange af de erfaringer de ældre kvinder havde gjort sig var "forældede" for de yngre, de blev ikke opfattet som vigtige, nærmere som reaktionære, og der er derfor aldrig kommet et egentligt samarbejde op at stå mellem de to kvindeforeninger, der repræsenterer h.h.v. de unge fra 40'erne og de unge fra 70'erne.

KILUT betyder sting, og det kan opfattes som et udtryk for, at kvinderne mener at tingene må bindes sammen, - at den kulturelle og den politiske undertrykkelse hænger sammen, at forbedringer af arbejderkvindens situation og kampen for bedre

uddannelsesmuligheder hænger sammen - at kvindekamp, national kamp og klassekamp hænger sammen.

KILUT har både i arbejdsform og sigte mange fælles-træk med den danske rødstrømpebevægelse, men der er dog den hovedforskel, at KILUT har haft et klarere politisk udgangspunkt, hvor den etniske og klasse-mæssige kamp fra starten har stået på linie med kvindernes ligestillingskamp med mændene:

"Vi erkender fuldstændig at vi alle - også mændene - er præget af undertrykkelsen. Det er derfor den skal bekæmpes. Men vi siger blot, at kvinderne skal være med i kampen, og det kræver, at vi grønlandere, mænd og kvinder, indser de forandringer, som er blevet ufrivillige realiteter i Grønland og hos os selv i vore reaktioner."¹⁹

Eller som en anden medstifter af KILUT udtrykte det:

"Vi vil ikke skælde mændene ud, men få kvinderne til at diskutere politik."²⁰

De klare kvindepolitiske forskelle mellem KILUT og AP har betydet, at de to organisationer aldrig har fået noget egentligt samarbejde op at stå.

¹⁹ Information 29.12.1978, her er citatet hentet fra Mona-Lene Kjærgård op.cit. s. 115.

²⁰ "Solidaritet" marts 1981. Interview med Makka Kleist.

KILUTs politiske gennemslagskraft²¹

KILUT er tæt knyttet til det socialistiske parti Inuit Ataqatigiit og til Aasivik-bevægelsen,²² hvor der hvert år siden 1980 er blevet afsat en dag til at diskutere kvindespecifikke problemstillinger.

Siden 1980 har KILUT været en landsdækkende organisering med afdelinger i mange byer, alle opbygget ud fra basisstrukturen.

På trods af KILUTs formulerede målsætning om at bekæmpe kolonialismen, og dermed undertrykkelsen mod hele det grønlandske folk, både mænd og kvinder, har KILUT haft vanskeligheder ved at blive fuldt ud accepteret af de grønlandske mænd, også af mændene på venstrefløjen.

Kvindernes krav til mændene, om at de må stoppe med at afreagere på deres frustrationer og afmagtsfølelse overfor den dansk påvirkede udvikling ved at undertrykke kvinderne, skabte usikkerhed hos mændene, der mente, at kvindernes krav ville splitte kampen mod kolonimagten.

En del mænd er derfor skeptiske overfor en selvstændig kvindeorganisering på venstrefløjen og en kvindedag på Aasivik.

²¹ Det følgende afsnit bygger på oplysninger fra kvinder tilknyttet KILUT, specielt Ivalo Egede, medstifter af KILUT, og medlem af Inuit Ataqatigiits hovedbestyrelse.

²² Aasivik betyder "sommerpladsen", og bevægelsen arrangerer, i forlængelse af en gammel tradition, årlige sommerstævner, hvor folk fra hele Grønland mødes for at diskutere kultur og politik. Den gamle tradition blev genoptaget i 1976.

Det har bl.a. givet sig udtryk i, at venstrefløjen og landstinget ikke har brugt KILUT på samme måde som landsrådet tidligere brugte AP, hvor de bad kvindeforeningen udarbejde retningslinier i visse sager, som havde kvindespecifikt eller socialt indhold.

Kvindernes opfattelse af forholdet mellem kvindeorganisation og partipolitisk organisering.

På et spørgsmål om hvorfor kvinderne i IA har valgt at lægge en stor del af deres arbejde i KILUT fremfor at satse mere på partiet svarer Evalo Egede:

"Det er svært at blive hørt som kvinde i partierne, man skal sige tingene ti gange før det opfattes. Det er den form vi bruger, der gør det - vi er ikke skråsikre, når vi udtaler os, siger: - kunne man ikke forestille sig, det kan måske være Vi er i tvivl om hvorvidt vi har gennemtænkt tingene nok, vil gerne høre de andres mening. Mændenes ører hører ikke den slags indlæg. De mener selv, at de hører efter hvad vi siger, - vi overhøres faktisk ubevidst, fordi vi ikke har autoritet."

"Det afskrækker kvinder, at de for at komme frem i politik må påtage sig mænds form. Kvindelige politikere udtrykker somme tider usikkerhed - også offentligt, og det tages ilde op, det må man ikke fra en talerstol. Man skal kunne skubbe usikkerheden væk, ellers går man ned."

Ivalo mener også, at kvinderne i høj grad har brug for at have baglandet med sig, når de udtaler sig, og selv om hun opfatter IA som det parti, der gør

mest ud af basisarbejdet, svigter kontakten til de menige medlemmer dog også ofte her.

"Kvinder og mænd har en principiel forskellig holdning til basisarbejdet. Vi siger: - tingene må først ud til diskussion i partiafdelingerne. De siger: - tingene skal forberedes grundigt før det sendes ud til afdelingerne. Lokalafdelingerne føler sig derfor ikke så ansvarlige længere, de skubber ansvaret over på de valgte politikere, og så er vi fremme ved hierarkisk arbejdsform, som er vanskelig for kvinder, der har behov for diskussioner i mindre fora, før de stiller sig op på en talerstol."

Af mange blev det trukket frem, at de sager partierne prioriterede højst, ikke omfattede kvindernes daglige problemer, og at det derfor kunne være svært at engagere sig.

"Det har også noget at gøre med de sager partierne tager op. Der er åbenbart ikke nogen power i at tage "de nære ting" op som mærkesager - I hjemmestyret har vi ingen opdragelsespolitik. Vi taler om grønlandisering i skolen, men hvad er det konkret der skal ske? Bedre institutionsforhold, der kan aflaste kvinderne, så de måske kunne få overskud til at gå ind i politik er heller ikke nogen mærkesag."

"Jeg synes selvfølgelig ikke, at kvinderne og partiet kun skal beskæftige sig med "de nære ting", men de forhold skal være i orden, og de skal være prioriterede områder.

At disse ting er så vigtige for netop kvinderne skyldes jo bl.a. at kønsrollemønsteret stadig er sådan, at det er os kvinder, der må tage os

af de opgaver der ligger i hjemmet. - Embedsmænd og politikere har simpelthen ikke opdragelsesproblemerne tæt nok inde på livet. I dag er det fremmede ting så som EF og olie, man skal have holdning til, hvis man skal gøre sig i politik."

Et andet forhold som kan skræmme kvinderne ud af partipolitik, er den rent sexistiske undertrykkelse kvinderne er ude for.

En kvinde der har været med i kvindebevægelse og i politik i mange år, har gjort sig denne erfaring:

"Noget andet jeg har lært er, at du aldrig skal forelske dig i dine politiske kammerater. Hvis en først har nedlagt dig seksuelt, så respektere de dig aldrig mere. Alle vil tale om dig og du er offentlig ejendom.²³

Der stilles altså krav til kvinder i politik om at de skal være "rene" og holde en skarp adskillelse af deres politiske og personlige liv. Altså en skarp kontrast til formen i kvindeorganisationerne, hvor kvinderne netop arbejder på at udvikle en sammenhængende forståelse af det politiske og det personlige.

KILUTs betydning for udviklingen idag.

Repræsentanter fra KILUT mener selv, at deres funktion mere har ligget i at række ud mod andre kvinder end i den direkte politiske indflydelse de har haft på udviklingen i Grønland.

²³ Henriette Rasmussen, oplæg om "The Role of Inuit Woman in the Political Development in the Arctic Region", 6.th. Inuit Studies Conference, KBH. okt. 1988. Min oversættelse.

Den gruppe KILUT nåede var hovedsagelig yngre, uddannelsessøgende kvinder i byerne.

KILUT har aldrig haft så massiv og bred tilslutning som AP, men KILUT har dog indirekte haft en vigtig samfundspolitisk funktion, via den skolings- og bevidstgørelsesproces, der har fundet sted i bevægelsen. Mange af de kvinder, der har været med i KILUT er i dag aktive i politisk og fagligt arbejde af forskellig art, og er med til at præge den offentlige debat.

*Bevægelsen mod voldelig undertrykkelse
af kvinder i Grønland.*

Arnat Sulegatiguit

Arnat Suleqatigiit (AS), - "kvinder der arbejder sammen", blev stiftet i 1981, og har som formål, at bekæmpe volden mod kvinden i samfundet og øge kendskabet til kvinders vilkår.

Vold mod kvinder er et stort problem i Grønland, og volden har været tiltagende, sideløbende med at andre sociale problemer også er trådt tydeligere frem: stigende arbejdsløshed, boligmangel og voksende alkoholmisbrug.

Vold mod kvinder er ikke noget nyt fænomen i Grønland. Der fortælles om vold mod kvinder helt tilbage til fangstkulturen.²⁴

I fangstkulturen var manden handlingsrettet og ofte lidet talende. Kvinden derimod havde, i arbejdskollektivet blandt andre kvinder på bopladsen, udviklet en mere talende omgangsform, hvor man diskuterede stort og småt. Mændene foragtede i nogen grad kvindernes småsludren, og ved irettesættelse af kvinderne greb de nogle gange til vold i stedet for at tage problemerne op med kvinderne.

Det samme mønster ses i dag. Jette Larsen, en af initiativtagerne til dannelse af AS fortæller:

"De kvinder der bliver udsat for vold, er ofte kvinder, hvis mænd ikke har ord overfor kvindernes krav.

Kvinderne er stærke i den forstand, at de ofte insisterer på at få familien til at fungere. De må derfor til stadighed presse på for at få manden til at deltage i det praktiske, og for

²⁴ Edmund Dahlström: "Grønlandsk samhällsförändring", Sociologiska institutionen, Göteborg Universitet, 1983 s. 39-45.

at han ikke skal gå ud og drikke med kammeraterne o.lign. Ved mødet med kvindens krav griber manden så ofte til fysisk vold, og insisterer herved på at opretholde mandens patriakalske særrettigheder til at udnytte kvindens arbejdskraft. Når volden i dag er stigende, er en af grundene mandens øgede frustrationer på arbejdsmarkedet, hvor han ofte har svært ved at hente den anerkendelse og selvrespekt han tidligere fik i fanger- og fiskerkulturen. De grønlandske mænd sidder ofte i underordnede stillinger i forhold til de danske mænd, og arbejdsløsheden er også stigende blandt mændene."

På "parmarkedet" har de grønlandske mænd også fået stor konkurrence af de danske mænd, og dette koblet med kvindernes stigende selvbevidsthed betyder, at mange mænd er usikre på deres position. I mange voldssager angives jalousi at være årsagen.

Volden mod kvinder bliver dog ikke kun udøvet af arbejdsløse mænd nederst i hierarkierne. Det sker i alle samfundsgrupper, og volden udøves af både danskere og grønlandere.²⁵

AS opfatter det som om, at vold mod en samleverske er blevet socialt anerkendt i Grønland, og har reageret kraftigt mod dette.

Det er derfor ikke overraskende, at det var vanskeligt for initiativtagerne til AS at få en åben debat om problemet og skaffe midler til bevægelsen. Som Jette opfattede det:

"Det var nok også noget personligt hos hver enkelt af mændene i kommunalbestyrelsen. Når de tænkte på deres egne koner, syntes de jo

²⁵ De voldsramte kvinders oplysninger til AS.

der var en grund til at hun fik tæsk - hun kunne jo også bare holde kæft."

Samlet blev mændene i kommunalbestyrelsen en magtkamp mod AS, og det krævede en stærk vilje og en stor arbejdsindsats at få mændene overbevist om, at vold ikke blot var et familieanliggende, men et samfundsanliggende.

Oprettelsen af Arnat Suleqatigiit.

Arbejdsgruppen omkring oprettelsen af Arnat Suleqatigiit var tværpolitisk, og blev nedsat efter et offentligt møde.

Gruppen bestod af kvinder, som var personligt eller fagligt interesserede i at bekæmpe volden mod kvinder i det grønlandske samfund. Der var kvinder fra alle samfundslag, både grønlandere og danskere. Gruppen oprettede hurtigt en frivillig rådgivningsgruppe for kvinder med personlige problemer. Sideløbende indsamlede de dokumentationsmateriale fra læger, tandlæger og politiet, for at påvise voldens alvorlige karakter.

Efter mange henvendelser til kommunen fik AS 1. marts 1983 stillet lokaler til rådighed fra kommunen, hvor de i en 1-årig forsøgsperiode kunne oprette rådgivnings- og tilflugtscenter.

Behovet for stedet viste sig hurtigt at være meget stort. Det første år henvendte 181 kvinder i en by med knap 10.000 indbyggere, sig til AS, langt de fleste (135), for at søge tilflugt.²⁶

Organisationen hviler på frivillig/gratis arbejdskraft, men kommunen har frem til 1985 bevilget 2

²⁶ Årsrapport fra AS april 83 til marts 84.

stillinger til krisecenteret, der i dag er en fast institution, som ikke kun kvinderne, men også politikere og embedsmænd, har indset, at der er brug for.

Arbejdsstrukturen i AS

Bevægelsen bygger på kollektivitet og solidaritet blandt kvinder. Ialt er ca. 80 kvinder aktive i AS.

Den højest besluttende myndighed er fællesrådet, hvor det løbende arbejde og fremtidsplanerne diskuteres. Her nedsættes også de forskellige arbejdsgrupper, som er det bærende element i organisationen: Vagtgruppe, rådgivningsgruppe, økonomigruppe, fremtidsgruppe m.v.

Den formelle ledelse foretages af bestyrelsen, hvis hovedformål det er at koordinere gruppens arbejde.

AS's arbejde med at udbrede kendskabet til kvindernes vilkår i Grønland, foregår både indadtil og udadtil.

Indadtil lægges der stor vægt på lære- og bevidstgørelsesprocesser. At tale i store forsamlinger er svært for mange, så i AS træner kvinderne hinanden i dette, bl.a. ved at fortælle om sig selv, familie, barndom, børn, mand, sorger og glæder, og ved at fremlægge og diskutere gruppernes arbejdsresultater.

Udadtil har AS aktivt forsøgt at bruge medierne, for at igangsætte en bred debat om volden i samfundet, bl.a. om de psykiske mekanismer, der udvikler sig i et samfund med etnisk undertrykkelse, arbejdsløshedsproblemer, børneopdragelsesproblemer m.v.

Arbejdet i forhold til de voldsramte kvinder.

Princippet er hjælp til selvhjælp.

AS ønsker at genoprette selvtilliden hos kvinden, at gi' hende overblikket over sin situation tilbage, for som Jette siger:

"Når du først begynder at få tæsk, så sker der så mange ting. Du mister din selvtillid, og har efterhånden ingen identitet. Du er ikke længere en kvinde, der siger fra og stiller krav."

Alle de dagligdagsproblemer diskuteres igennem i forhold til de offentlige myndigheder, i forhold til børnene, familien m.v. Der arbejdes også med den psykiske side, da mange kvinder føler dårlig samvittighed, hvis de vælger at gå fra deres samlever.

Omgivelsernes opfattelse af kvinderne i AS.

"Vi er og bliver betragtet som "hårde bananer". For os er der ingen undskyldninger for vold. Ude i byen kan folk ikke længere henvende sig til os på en naturlig måde. Mænd bliver provokeret af os og kritiserer, at vi ikke tager os af mænds problemer, de er lige så store siger de. Nogle er direkte aggressive på os."²⁷

At volden mod kvinder endnu ikke opfattes som et samfundsmæssigt problem, alle må være med til at løse, ses også ved at flere kvinder har måttet gå ud af AS, fordi deres mænd krævede det.

²⁷ Interview med Jette Larsen 1984.

Det kan både være mænd, som er nervøse for den bevidstgørelsesproces, som sker hos kvinderne der er med i AS, og mænd som bliver drillet på deres arbejdsplads, fordi deres kone er med i AS: "banker du din kone så meget, at hun må være med i AS?"

Vold mod kvinder kan i nogle tilfælde opfattes som en overløbsventil, mændene har for deres frustrationer af forskellig art, og det er derfor klart, at den enkelte mand kan ha' svært ved at acceptere den modmagt AS udgør mod dette mønster.

Samtidig er AS dog i høj grad respekteret for deres arbejde. De får rosende omtaler både i presse og hos embedsmændene.

Man må derfor opfatte det således, at AS har skabt en begyndende forståelse for, at de sociale problemer ikke længere skal udmynte sig i stigende kvindeundertrykkelse, men i en debat om årsagerne til de sociale problemers opståen i det grønlandske samfund.

AS rolle i udviklingsprocessen.

AS kan sige at have overtaget én af de hovedfunktioner AP havde i 50'erne, 60'erne og 70'erne - nemlig at være "oprydningsorganisation" i forhold til de problemer den industrielle udvikling har skabt. Problemer, der ikke er taget højde for i den offentlige planlægning, og problemer, som det er nødvendigt at løse, hvis de sociale og dermed økonomiske strukturer i et samfund ikke skal bryde sammen.

AS har samtidig formået at appellere til store dele af de grønlandske kvinder, som AP ikke længere kunne nå. Årsagen hertil skal sikkert primært søges i det forhold, at AS har taget et problem op, som

er så åbenlyst urimeligt og nedværdigende for kvinder - alle kender flere kvinder, som jævnligt udsættes for vold.

Men AS' arbejdsform med de flade strukturer og deres politiske udgangspunkt har uden tvivl også haft betydning.

As knytter an til den etniske kamp og kvindekampen, idet de analyserer og diskuterer kvindeundertrykkelsen som et samfundsmæssigt problem opstået af en fejlslagen eller utilstrækkelig industrialiseringspolitik i Grønland, hvor de grønlandske kvinders, og for den sags skyld også de grønlandske mænds, behov er tilsidesat, for at gennemføre en økonomisk optimaliseringsmodel. Samtidig lægger de ikke skjul på, at kvindeundertrykkelsen ikke ændres, hvis de patriarkalske magtstrukturer ikke ændres, og de ruster, gennem deres konkrete arbejde, kvinderne til at gå mere aktivt ind i diskussionerne og kampe for egne behov.

Fanger -og fiskerkoneforeningen.

Aalisartut Piniartullu Nuliaasa

Aappaasalu Pegatigiifiat

Da fanger- og fiskerkoneforeningen blev dannet i 1982, var det en reaktion på de voksende problemer i det grønlandske hovederhverv, fiskeriet.

Fiskeri er et udpræget mandeerhverv, og det var derfor meget atypisk, at kvinderne reagerede selvstændigt.

Kvinderne reagerede på, at de voksende økonomiske og menneskelige problemer, som tre på hinanden hårde isvintre, havde påført fiskerfamilierne, kun var noget mændene talte om i deres organisation KNAPK.

Kvinderne, der lige i så høj grad var ramt af problemerne, sad derimod hver for sig, - havde problemer med at få pengene til at slå til, og følte usikkerheden omkring familiens fremtid.²⁸

"Økonomiske problemer i fiskeriet er ikke kun mændenes, det er familiernes. Det bliver til børneproblemer og meget andet".

Kvinderne i APNAP oplevede enkeltvis, at deres mænd støttede sig til dem økonomisk og psykisk når problemerne var for store, og mændene havde brug for aflastning.

Kvindernes behov for organisering udsprang således af to forhold:

- de havde brug for at tale med andre kvinder, som sad i samme situation.
- de ønskede at reagere aktivt og offentligt på familiens forringede økonomiske og sociale betingelser, ved at støtte deres mænd, ikke

²⁸ Opslysningerne i afsnittet bygger primært på interviews med 3 kvinder i organisationen: Dorthe Holding, Dina , Begnine.

kun i hjemmet, men også i forhold til myndighederne og den offentlige debat.

Initiativtageren til dannelse af foreningen Dorthe Holding fortæller, at det var en ny og uvant tanke for mange, at skulle være med til at danne en sådan forening:

"Jeg ringede til min nabo, og spurgte, om hun ville være med til at danne en sådan forening."

"Til hvad, spurgte hun"

"Som fiskerkone - hun var ved at dø af grin, og sagde ja, ja. Flere kom med - mange var lidt forskrækkede, men gik med, behovet for en sammenslutning var større end nervøsiteten over at skulle kaste sig ud i noget så nyt".

APNAP definerede deres formål som at støtte fiskerfamilierne socialt og økonomisk.

Kvinderne ville arrangere bingospil og ansøge kommunen om støtte, så de kunne oprette en skindstue, der ville kunne forbedre fiskernes og fangerne erhvervsmuligheder og indtjeningsforhold. Derudover tilbød de at hjælpe fiskerne med papirarbejde.

Kvinderne besluttede, at de ikke ville blande sig i politik, men fandt senere ud af, at en sådan bestemmelse begrænsede deres arbejde meget, f.eks. ønskede kvinderne at udtrykke sig offentligt i forhold til Hjemmestyrets salg af fiskerikvoter til EF, og de ønskede også at udtale sig om fastsættelsen af fiskepriserne, som de synes var for lave.

Fiskernes reaktioner på APNAP.

Fangerne og fiskerne stillede sig i første omgang på bagbenene, bl.a. fordi de mente, at de skulle spørges først, når en sådan forening blev dannet.

"De troede vi ville forstyrre og skade.

De var bange for, at vi ville kræve selvstændighed - ville være med til at styre over dem. Vi lever traditionelt, hvor det er kvinden der passer hjemmet - det var de måske bange for, at vi ville ændre."

Kvinderne kunne ikke se at det var rimeligt, at mændene skulle spørges først, men indkaldte til et stort møde, hvor de fremlagde deres ideer og programpunkter.

Fanger- og fiskeriforeningen (KNAPK) har siden accepteret visse af APNAP's aktiviteter, bl.a. dem der går på at samle økonomiske midler ind gennem Bingo og bestræbelserne på at bevare og udvikle viden om anvendelse af skindprodukter. At kvinderne vil blande sig i de mere politiske aspekter omkring fiskerierhvervet, har de dog ikke accepteret.

Kvinderne i APNAP udtrykte imidlertid deres tvivl om, hvorvidt det er muligt og rimeligt for dem at afholde sig fra at deltage i diskussionerne om de økonomiske og politiske spørgsmål vedrørende fiskerierhvervet.

Som en af dem udtrykte det:

"Vi startede først og fremmest for at støtte hinanden, men efterhånden er vi jo ved at komme ind i politikken - vi fandt ud af, at vi kunne en masse."

APNAPs politiske gennemslagskraft.

Frem til i dag kan man ikke sige, at APNAP har haft en egentlig politisk gennemslagskraft.

Et af problemerne har ligget i, at KNAPK, deres egne mænds organisation, ikke accepterer, at kvinder begynder at ha' en politisk holdning til deres erhverv, - at de ikke accepterer, at de betingelser mændenes arbejde udføres under, får betydning for hele familien.

I forlængelse heraf ligger der så det problem, at det er meget tvivlsomt om politikere og embedsmænd vil henvende sig til APNAP, når de ved, at fiskerorganisationen har denne holdning til kvindernes arbejde.

Kvindernes ønske om at oprette skindsystuer, er heller ikke blevet støttet fra det offentliges side. I nogle byer er der oprettet systuer som vinterbeskæftigelse for kvinder, men disse systuer har mere karakter af sociale hjælpeforanstaltninger end af opbygning af et erhvervsområde.

Det er dog samtidigt klart, at kvinderne selv er blevet mere politisk bevidste og engagerede i den udvikling der finder sted, så den viden de altid har haft, og den ny viden de har tilegnet sig om fiskerierhvervet og dets betydning for familie og samfund, kan, hvis der ikke spændes patriarkalske ben for det, bruges både af fiskerne og i bredere politisk planlægningssammenhæng.

Samarbejde kvindeorganisationerne imellem.

"arktiske kvinders stemme"

Kvindeorganisationerne i Grønland har ikke nogen fællessammenslutning, og har haft vanskeligt ved at samarbejde på grund af forskellene i de politiske mål, organisationsstruktur, rekrutteringsgrundlag m.v.

I 1984 blev alle foreninger dog enige om at deltage i en fælles konference med temaet arktiske kvinders livsbetingelser. Konferencen var arrangeret af "Knud Rasmussens Højskole" i Sisimiut, og der var deltagere fra Grønland, Canada og Alaska.²⁹

"Arktiske kvinders stemme" hed konferencen, som et udtryk for, at man fandt det på tide at tage fat om dét problem, at de arktiske kvinder høres så lidt i den offentlige debat.

Kvindernes mening og livsbetingelser var efter deltagernes mening så lavt prioriteret i planlægningen, at kvinderne, på tværs af eventuelle uenigheder, måtte finde et fælles ståsted i forhold til de ting de var enige om, og finde en form, så kvinderne fremover kom til at markere sig stærkere i den offentlige debat.

Problemerne som kvinderne ser dem.

Der blev på konferencen diskuteret spørgsmål om kvinder og beskæftigelse, kvinder og uddannelse, sundhedsvæsenet, bygdekvindernes særlige problemer, vold, børneopdragelse, spiritusproblemer, olieudvinding, arbejdsforhold for de kvindelige politikere m.v.

²⁹ Jeg deltog selv i konferencen, som varede en uge. De følgende oplysninger bygger på egne notater.

Spørgsmålene blev diskuteret i grupper og på plenum, der blev vedtaget resolutioner og udarbejdet konkrete forslag til afhjælpning af underbeskæftigelsen blandt kvinder, især bygdekvindernes ringe beskæftigelsesmuligheder blev diskuteret indgående. Der blev stillet forslag om alkoholrationeringer med opfølgende konstruktive tilbud til erstatning af værtshuslivet.

Det blev kraftigt pointeret, at det var hårdt at være kvindelig politiker med en 3-dobbelt arbejdssituation: det politiske arbejde, arbejdet i hjemmet og lønarbejdet, og så oven i købet dårlig samvittighed fordi man ikke kunne sætte sig ind i alt, og forsømte børnene.

De kvindelige politikere havde også svært ved at færdes i den mandlige politikerverden, hvor meget drejede sig om magt og indflydelse. De mandlige politikere tog ikke de problemer kvinderne opfattede som essentielle alvorligt, og kvinderne fandt ikke selv, at de var gode nok til at politisere problemerne.

På konferencen var der stor enighed om, at de kvindelige politikere skulle støttes bedre både moralsk via diskussionsfora blandt kvinder, og politisk ved aflastning i hjemmet, det blev bl.a. foreslået, at man kunne tilbyde en slags hjemmehjælperordning.

Råstofspørgsmålet kom også op, og kvinderne besluttede uden større diskussion, at gå imod olieudvindingsforsøgene i Jameson Land. Argumenterne var, at man ikke havde teknik til at sikre sig mod miljøforurening - og iøvrigt mente kvinderne, at spørgsmålet var alt for lidt gennemdrøftet i befolkningen.

Mulighederne for at få indflydelse på løsning af problemerne.

Stemningen på konferencen var høj, det gav styrke ~~at føle, at kvindeforeningerne, trods alt, havde så~~ mange væsentlige ting, de kunne arbejde sammen omkring.

Kvinderne gjorde en stor velorganiseret indsats for at få diskussioner og resolutioner fra konferencen ud i offentligheden. Der var daglige referater fra møderne i radioen, og efter konferencens afslutning udarbejdede kvindelige journalister en udsendelsesrække om de temaer, der var taget op på konferencen.

Begrænsningerne for den gennemslagskraft en sådan konference får, ligger imidlertid i, at kvinderne ikke på nuværende tidspunkt har magt eller kompetence til at få gennemført deres ideer og krav.

Eksempelvis måtte begge de to kvindelige landstingsmedlemmer få måneder senere stemme for vedtagelse af en efterforsknings- og udvindingskoncession i Jameson Land. Bindingerne til partierne umuliggør, at kvinderne kan føre kvindeorganisatorisk politik i landstinget, hvis den går på tværs af partiernes holdning.

Ideen om at danne kvindeparti som det er sket i Island, blev også nævnt, men emnet blev ikke drøftet igennem i offentligt fora. I stedet blev man enige om at etablere et tæt samarbejde mellem kvindeorganisationerne, specielt med henblik på at få opstillet flere kvindelige kandidater til de parlamentariske organer. Kvinderne skulle støttes gennem baggrundsgrupper og fælles diskussioner kvindeorganisationerne imellem.

Det blev også besluttet at man ville anmode Hjemmestyret om støtte til udgivelse af et arktisk kvindemagasin, for at opnå en gensidig større viden om kvindernes livsbetingelser i de forskellige arktiske lande.

opsamling

*- Hvordan kan man sikre en bedre
udnyttelse af kvindernes viden og erfaring*

Kvindeorganisationernes arbejde viser, at det er en myte, at kvinder ikke er interesseret i at sætte sig ind i politik og ikke ønsker at præge samfundets udvikling.

Kvindernes organisationshistorie viser også tydeligt, at politisk tænkning er noget forskelligt for kvinder og mænd både når det drejer sig om strukturer og indhold. Endelig viser gennemgangen, at kvinderne har haft svært ved at trænge igennem med deres politikopfattelse.

Dele af kvindeforeningernes arbejde er blevet værdsat, også på det politiske plan af mændene.

F.eks. har det sociale arbejde de forskellige kvindeforeninger har udført været værdifuldt fordi det var et oprydningsarbejde efter en fejlslagen dansk og mandlig præget planlægningsmodel. Der var ikke i tilstrækkelig grad taget hensyn til de praktiske og sociale problemer udviklingen skabte for kvinderne, børnene og de svagtstillede grupper i det grønlandske samfund. Kvindeforeningerne har brugt mange kræfter på at afhjælpe de problemer der kom ud af dette.

Man kan sige, at kvindernes arbejde er blevet anerkendt, når det har kunnet supplere udviklingen indenfor de rammer der i forvejen var sat. Men kvindernes behov for at tænke i livskvaliteter, deres vægtning af hverdagslivet, de sociale relationer og respekten for naturen, i udviklingen af samfundet er aldrig blevet normdannende og strukturerende for den politiske tænkning og praksis i Grønland.

Og hvorfor er det sådan må man selvfølgelig spørge.

For at nærme sig et svar, mener jeg man må tage udgangspunkt i at kvindernes handlinger og strategier skal udfolde sig i et patriarkalsk samfundsmøns-

ter.

Med et patriarkalsk samfund mener jeg et samfund, hvor værdier med udgangspunkt i mandsrollen bliver almengyldige.

Faktisk alle samfund er præget kønsspecifikt. Og køn er i denne betydning ikke kun noget enkeltpersoner bærer med sig. Køn er i denne sammenhæng måden hvorpå arbejdsdeling og organisering af samfundet bliver omformet til sociale strukturer, det er dannelse af kulturelle værdier, hvilke værdier der opfattes som positive og hvilke der opfattes som negative. Køn er også dannelsen af personlig identitet. Skabelse af sig selv som enestående og forståelig person sker på basis af køn.³⁰

I det grønlandske samfund var køn en meningsbærende kategori med mange aspekter omkring arbejdsdeling på det praktiske og sociale plan.

På det arbejdsmæssige plan var der en klar arbejdsdeling mellem mænd og kvinder, og på det sociale plan havde kvinderne hovedkontakten til børn, ældre eller svage i familien. Men det var manden der stod som familiens hovedforsørger og overhoved udadtil. De to køn var komplementære i forhold til hinanden.

Med den danske stats moderniseringspolitik i Grønland, skete der en bevægelse væk fra et samfund, hvor kønsrollerne blev betragtet som en social orden, over mod et samfund hvor idealet er at reducere forskellene, alle skal have samme muligheder, skal kunne det samme. Man kan sige at køn i

³⁰ Den amerikanske kvindeforsker Sandra Harding har i sin nyere forskning arbejdet på at få konkretiseret hvad det vil sige, at et samfund er patriarkalsk struktureret.

Hun har også påpeget hvilke systematiske fejl der kan opstå i forskningen, hvis dette overses.

dag er en "tilfældig", men en eksisterende kategori. Industrialiseringen af Grønland betød, at mændenes rolle som familieoverhovede blev transformeret til politisk og økonomisk magt. Kun mændene kunne vælges ind i de politiske institutioner, kun mænd fik uddannelse m.v. Kvindernes andenposition i familien blev transformeret til en underordnet position i produktionen. Kvindernes traditionelle rolle i familien, både omsorgsarbejdet og det konkrete arbejde hun udfører, madlavning, tøjfremstilling, skindbearbejdning og meget andet, blev oversat og nedprioriteret.

Det er tydeligt, at det blev de værdier der var knyttet til mandsrollen, som blev de prestige- og magtgivende.

Det er imidlertid vigtigt at notere sig, at det ikke er noget historisk almengyldigt at mænd nedvurderer disse funktioner. I Grønland har det i høj grad været udviklingsmålene (at gøre Grønland til et moderne, vestligt præget vækstsamfund) og dermed de samfundsmæssige strukturer og institutioner, som er blevet opbygget i forbindelse hermed, som har gennemsat denne normændring.

De første grønlandske mænd, som blev valgt ind i landsrådene, og som selv levede i bygdesamfund, var opmærksomme på, at man ikke kunne udvikle et samfund, uden at inddrage den viden og de værdinormer kvinderne havde fra deres arbejde i hjemmet.

Den gode vilje havde blot ikke noget rum at trives i.

Kvinderne fik valgret, men de fleste kvinder blev skræmt bort af de hierakiske strukturer der var blevet opbygget. Kvinderne havde ingen erfaring i at træde frem og formulere sig.

Alle kvindeforeninger har arbejdet med flade strukturer, hvor debat, høring og inddragelse af

hverdagserfaringer har været afgørende for de beslutninger der blev taget, og for udviklingen af en forståelse af sammenhængen mellem kvindernes livssituation og resten af samfundet.

Arnat Peqatigiits måde at køre boligdebat på, fanger- og fiskerkonernes a-ha oplevelse af at politik slet ikke er så svær at forholde sig til, og Arant Suleqatigiits arbejde for at trække kvinde volden ud af skyggen og gøre den til et samfundsmæssigt anliggende, der drejer sig om magt og afmagt, er klare eksempler på at kvinder ikke kan, og ikke ønsker at gøre en del af sig selv til en offentlig person, der træder ind i et hierarkisk system. Det er nødvendigt for kvinderne at have hele deres person med, og at have et forum, hvor tanker skabes og meninger udvikles.

Derudover var der et "problem", at de grundlæggende udviklingsmål for Grønland ikke længere stod til debat, da kvinderne fik valgret. Den danske stat, og de grønlandske mænd i landsrådet havde sat målene: modernisering, industrialisering, vækst i Grønland efter dansk model, moderniseret efter grønlandske forhold, og dermed blev de økonomiske og materielle spørgsmål de styrende for det politiske arbejde.

Større kompetance til kvindeorganisationerne.

De grønlandske kvinder har i ringe grad deltaget i den offentlige udviklingsdebat, og deres egen opfattelse af problemerne ved at gøre det, tyder på, at man må finde andre veje end den slagne parlamentariske, hvis den kvindelige forståelse af livskvaliteter og den kvindelige viden, i højere grad end i dag skal bruges i planlægningen.

Man kan ikke vente på, at der kommer flere kvinder ind i de politiske partier, og indflydelsen kommer af denne vej.

Strukturerne og diskussionsmiljøet i de politiske partier appellerer ikke til kvinderne, og det vil uden tvivl tage lang tid, hvis nogensinde, før de flade strukturer, som man ser i kvindeorganisationerne, er ført over i de politiske partier. Hvis man vil bruge kvindernes viden, må man hente den der hvor den er nu, - i de forskellige kvindeorganisationer.

Man må turde drage kvindeorganisationerne mere aktivt ind i de politiske beslutninger f.eks. ved at inddrage dem i forskellige udvalgsarbejder, hvor det ofte er tydeligt, at deres kompetance mangler.

Kvinderne kunne også herved få den politiske skoling og erfaring, som mændene har fået fra siden midten af det forrige århundrede.

På længere sigt ville en sådan erfaring kunne sikre en større grad af sammenbinding mellem det basisarbejde kvinderne idag udfører og de beslutninger, der tages på det politiske plan.

LITTERATURLISTE

- "Arnaq Suleqatigiit": Årsrapport 1983-84,
1984-85.
- Bentzon, Agnete Weis: Familiens økonomiske
administration og
ejendelenes tilhørs-
forhold.
Nyt fra samfundsviden-
skaberne 11, KBH.
1969.
- Bentzon, Agnete Weis: Familiens organisation
i det grønlandske
samfund.
Nyt fra samfundsviden-
skaberne 10. KBH.
1968.
- Chemnitz, Guldborg: Kvinden i Grønland i
"Kvinderne og valgret-
ten".
J.H. Schultz Forlag,
KBH. 1965.
- Dahlström, Edmund: Grønlandske samhæls-
förändring.
Sociologiska institu-
tion, Göteborg
Universitet 1983.
- "De grønlandske kvinde-
foreningers sammenslut-
ning": Kvinder og politik.
Valgoplæg 1983. Lands-
ting og hjemmestyre,
Valgoplæg 1979.

- De grønlandske lands-
rådsforhandlinger: 1938-47, KBH. 1949.
- Gad, Finn: Grønlands historie
bd. II og III.
Nyt nordisk forlag
1969 og 1976.
- Grønlandsrådets
dokumenter: 2/1970, familieplan-
lægning og fødsels-
tallet i Grønland.
45/77 Kommissionen om
hjemmestyre i Grøn-
land.
54/77 Kommissionen om
hjemmestyre i Grøn-
land.
- Hansen, Caia: Kogebog for Grønland.
Udgivet af KGH, KBH.
1973.
- Harding, Sandra: "Feminism and Theories
of Scientific Knowled-
ge", i American
Philosophical Associa-
tion, nov. 1987.
- Hind, Ingrid: Kilut - den ny grøn-
landske kvindebevæ-
gelse.
Tidsskriftet "Kvinder"
nr. 36, 1981.
- "Kilut": Den grønlandske
kvindebevægelse.
Kiluts blad. Div.
numre.
- Kleivan, Inge: Glimt af kvinders
rolle i Grønland
gennem tiderne.
Tidsskriftet
"Grønland" 1975.

- Kjærgård, Mone Lene: Den grønlandske kvinde. Stencilat, Århus Universitet, 1983.
- Kvindens liv og vilkår i Grønland:
1. Kvinden og samfundsudviklingen.
 2. Kvinden og boligen.
 4. Kvinden og arbejdsmarkedet.
- Udvalget vedrørende grønlandske kvinders forhold. KBH. 1975.
5 e: "Six of our women", 1980.
- Larsen, Susanne m.fl.: Fanget under en isflage. RUC, 1978.
- Müller, R.: Om husmoderskoler i Grønland. Det grønlandske Selskab Aarskrift 1910 - 11.
- Rude, Eva: De grønlandske kvindeforeningers boliginitiativ. Tidsskriftet "Grønland" 1973.
- "Solidaritet": Temanummer om Grønland, Venstresocialisterne, nr. 2, 1981.
- Viemose, Jørgen: Dansk kolonipolitik i Grønland. Demos/Samlernes Bogklub, 1976.